

CATELLIANI COT
tæ Mediolanensis Iureconsulti Me
moralia, ex uarijs utriusque
Iuris Doctoribus col
lecta.

Opus multiplici eruditione refertum, ac postre
mò ab ipso autore & recognitum
& auctum.

AD LECTOREM

*Scripserat innumero quæcumq; volumine Baldus,
Collecta hoc paruo codice Lector habes.
Quem lege, sacrarum siuel penctralia legum
Scrutari, aut Canonum discere tur a uelis.
Hunc igitur bone Lector emas, tuq; inuide statim:
Tu iura ut discas, tuq; crepes odio.*

Cum Cæs. Maiest. gratia & priuilegio
ad quinquennium.

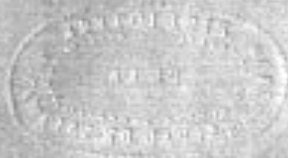
Num. 46. caso. 6. num. 5. 7.

B A S I L E E.

1545.

COLL. SOC. IESV SALM. EX DONO REGVM

CATELLIANI
 et Mediolanensis Jurisconsulti
 moribus ex variis antiquis
 Juris Doctoribus col-
 lectis.

Opus multo etiam utilius et
 magis utile et necessarium
 quam
 &

ANDREAE ALCIATI.

Echo mihi aliquid loquere, si placet. Placet.
Ego quis id operis fecerit nescio. Scio.
Dic ergo, num Catelliani opus est? Opus est.
Humanitatis studia igitur sapit? Sapit.
Jurisperitus nonne etiam est bonus? Bonus.
Id esse, dicas, quomodo potest? Potest.
Num neminem scire haec duo referunt? Ferunt.
Papinianus alter an hic est? Hic est.
Haec uera cum sint, credo nunc: uale. Vale.

Handwritten signature or name, possibly 'Andreas Alciatus'.

Handwritten text, possibly 'ALCIATI'.

COLL. SOC. HIST. NAT. EX DO. REG. V. P.

LOCA QVAE OBITER PERCOT-

TAM IN HIS MEMORALIBVS RESTITVTA

sunt ex antiquis codicibus & auctoribus.

Restitute tres dictiones ex Pan-
dectis Florentinis, in epistola
Iustiniani. & in dict. Ciuem.
Locus apud eundem castigatus
in praefatione Digestorum, §.
rios uero. adi dict. Dypondium.

Accursij error in praefatione Digestorum, in
uerb. Permutantes. adi dict. Caesaris.

¶ IN II. LIB. DIGESTORVM LIB.

Quare Digestorū libros his literis ff. demon-
stremus. adi dict. Pandectas.

Corrigitur codex Pomp. in l. ij. de orig. iur.
qui in multis locis deprauatus reperitur.
ut de post. tract. de Iuris peritis.

An definitio legis tradita per Iureconsult. in
l. 1. & ij. ff. de legib. sit bona. adi dict. Lex.

Restitutus Pomp. locus. in l. ij. cod. tit. ut in
dict. Lex. ad fin.

Maeriani locus in l. in tantum. §. ult. de rerū
diuis. adi dict. Crenotaphium. ubi glossa-
toris Florentini opinio etiam damnatur.

Castigatus Iureconf. codex in l. sanctum est.
eo. ut. adi dict. Sanctum.

Vlp. locus. in l. ult. ff. de Senator. adi dictio-
nem Senatores.

Locus apud Iureconf. in l. obseruare. in prin.
de off. proconf. & leg. adi dict. Senatores.

Pauli locus. in l. legatus. eo. ut. adi dictionem
Legatis.

Locus Vlp. restitutus. in l. illicitas. §. ne po-
tenciores. de off. presi. & in dict. Linen.
ibiq. Accursij & Bald. error castigatur.

¶ IN II. LIB. PANDECT.

Vlp. locus. in l. ij. §. si quis in iudicio. si quis
caut. adi dict. Annona.

Declaratur subtiliter ex antiquis auctorib. l.
more Romano. ff. de ferijs. ut in dictione
Diem.

Album, non alium, legendum. in l. 1. in prin.
ut. de eden. adi dict. Edere.

Modestini locus. in l. ius autem agnationis.
de pactis. adi dict. Liberum.

¶ IN III. LIB. DIGESTORVM.

Corrigitur menda apud Vlp. in l. 1. §. casum.
tit. de postul. ubi interpretem etiam gra-
uiter errasse ostenditur. adi tract. de Iuris
peritis.

Delenditur à calumnia Laurentiae Valle Vi-
pian. in l. ij. §. ignominie. tit. de his qui
infam. not. ut in dict. Exauctorare.

Restituta dictio Graeca apud Vlp. in l. athle-
tas. in prin. eo. tit. adi dict. Designatores.

Et quia ibid. etiā fit mentio de xysticis, &
qui themelici, declarat in uerb. Xystic.

¶ IN III. LIB. DIGESTORVM.

Locus apud Iureconf. in l. & in fin. §. ult. seu
in l. ait praetor. ad fin. tit. de minori. adi di-
ction. Eremodicium.

Vlp. locus. in l. uerum. §. sciendum. eo. tit. &
aliorum Iureconf. in trans. locis. adi dict.
Chasna.

Callistrati locus. in l. succurritur. tit. ex quib.
cau. maio. adi dict. Latomix.

Locus Vlp. in l. eadem. eod. tit. adi diction.
Statores.

Modest. locus. in l. abesse. eo. tit. adi diction.
Commentarienses.

Vlp. locus. in l. 1. §. 1. ff. nau. caup. stab. adi di-
ction. Melonata.

¶ IN V. LIB.

Accursij locus. in l. sed & si suscepit. §. 1. ff.
de iudi. adi dict. Modiolos.

¶ IN VII. LIB.

Celli locus. in l. item si fundi. §. seminario.
tit. de usufructu. adi dict. Seminarium.

Accursij locus. in l. aequissimum. §. sitamen.
eod. tit. adi dict. Dieta.

Vlp. locus. in l. sed & si liquid. in prin. eod. tit.
adi dict. Calon. ibiq. reprobatatur quaedā
glossatoris extranea expositio.

Iureconf. locus. in ea. l. sed & si quid. in prin.
adi dict. Symphoniaci.

Accursij error in ea. l. sed & si qd. §. proprie-
tatis dominus. adi dict. Specularia.

¶ IN VIII. LIB.

Proculi locus. in l. quidam Hyberus. in prin.
de serui. urba. praedio. adi dict. Tubi.

Vlp. locus. in l. si arborem. in prin. eo. tit. adi
dict. Heliocaminus.

Paul. locus. in l. qui sella. de ser. rusti. praedi.
adi dict. Sella. ibiq. glossatoris nostri dam-
natur expositio.

Locus Vlp. in l. uenditor. in prin. ff. de com-
mu. praedi. adi dict. Thynni.

Alph. locus. in l. si quando. §. 1. ff. si ser. uen-
di. adi dict. Cucuma.

¶ IN IX. LIB.

Vlp. locus. in l. sed & si §. si magister. ff. ad l.
Aquil. adi dict. Eluscare.

Eiusdem locus declaratus in l. qua actione. §.
si quis in colluctatione. eod. tit. adi dict.

Pancratium. ibiq. Accursij & Bald. error
castigatur. & dictionem Xystici.

Corrigitur Vlp. locus. in l. si seruis seruum.
§. inquit lex. eod. tit. ut in dictione Lollū.

Variatur lectio apud Alph. in l. si ex plagis. §.
1. eo. tit. ut in dict. Dolones.

Locus Iureconf. in l. si uero plures. post prin.
ff. de

CATELLIANI COT- TAE MEDIOLANENSIS MEMO- RALIA EX VARIIS DOCTORVM LECTIONIBVS.

A Litera iuncta cum verbo Sum. es. est, causam efficiētem demonstrat: puta, Filius est à patre. ita eleganter Bal. in Lij. C. de act. em. Quandoque etiam separationem indicat, ut retuli infra in ver. Anni. & ideo si prædium uendatur à tali arbore ad ralem, si talis arbor non est pars fundi uenditi, non includitur. aliàs sic Bal. in L. ult. ff. de senat. Et si testis dicat Titium possedisse à decem annis, citra non concludit, quia potuit uno anno tantum possedisse. Bart. in l. Celsus. col. ult. ff. de usu cap. & passim habetur.

A B BATES etiã si sunt parũ literati, possunt tamen promoueri: quia in eis magis attendit uita, quam sciētia. ita sing. Bal. in rub. C. de summa trin. & si. car. & in l. athletæ. §. de rullis. in fi. ff. de excusa. tut. Pro cuius dicto est text. in c. ex multa. in 1. responso. extrã de uoto. ubi dicitur, quod religiosi plures sunt idiotæ, & iuris ignari. Nihilominus diligenter animaduertendum est inter sanguinẽ & sanguinẽ, leprã & leprã, causam & causam: ut dixit text. Deuteronomij transumptiue relatus in c. per uenerabilem. §. rationibus igitur. extrã, qui filij sine legit. Nam aliter scientia desideratur in clericis, et aliter in episcopis: ut apparet in c. cum in ecclis. extrã de electi. Vnde in hac questione Innoc. sing. in c. i. de sum. tri. & si. car. dicebat. prælatos ecclesie qui habent curam animarum, debere scire articulos fidei explicitẽ, & distinctẽ, qui continentur in symbolo, scilicet Credo in unum Deum. & Quicumq; uult saluus esse. c. i. et ij. et c. seq. xxxviij. dist. Sed episcopi debent etiã plus scire, quia de his articulis debent rationẽ scire reddere in interrogantibus. ca. qui ecclesiasticis. uers. ecce. xxxvi. dist. et c. omnes. xxxviij. dist. non tamẽ ut in continentibus de omnibus respondere debeant, sed præhabita deliberatione, & etiam si oportuerit cum cõsilio aliorum. Subdit etiam Innoc. senõnegate quin minus literati possunt promoueri in minoribus beneficijs: imò culpandi nõ sunt clerici inferiores, qui sunt ita pauperes, ut necesse eis sit uictum querere proprijs manibus, si tantum sciunt quantum simplex laicus: uel aliquantulum plus, circa altaris sacramenta, circa quæ quodidie uersantur plusquam laici. Et ista ling. dicta Innoc. reallumit, & multũ cõmendat

Religiosi
paucis idio-
te.

Clericorũ
facilia quã-
lit.

Paupertas
excusat cle-
ricos.

Bal. in d. rub. de sum. tri. & pro sing. & peregrinis late prosequit And. Sic. in trac. de præst. Card. in x. q. primæ partis, in ij. & iij. col. & de doctrina episcopi scribit etiam Firmianus in suo tract. de episcopo, in prima parte secundi libri, in xlvij. q. Et ideo dicebat gl. sing. in l. societas contrahitur. in gl. ij. per illum tex. ff. pro socio. quod ad canonicatus ita debent promoueri literati, sicut nobiles, quam ad hoc pro ualde sing. commendat And. Sicutus in consilij. Præclare scribit apud Ioh. in viij. col. 1. uers. præterea pōdero. in ij. lib. Et propterea iure optimo dicebat Io. Monaci in c. cum ex eo. de electi. lib. vi. quod ecclesia deberet abundare uiris literatis, & non alijs terratis. Hinc etiam dixit Inno. in c. cum iam dudũ. ad fi. de præbend. quod uiri literati sunt extollendi ad pluralitatem beneficiorum, quia hoc est utile uniuersali ecclesie, & reallumit D. Fel. in c. nõnulli. in prin. in xxv. col. in viij. fall. de rescript. adducens text. in c. ult. de magist. ubi tales uiri uocantur stellæ, & splendor ecclesie. Et hæc ociose libuit in frontispicio libelli nostri adnotare, ut huius seculi clerici, & alij ecclesiarum rectores diligenter discant, an eis liceat in utraque aurem totam noctem dormire. Cum text. in c. ij. xxxvi. dist. disponat illiteratos, sicut aliqua parte corporis uitiatos, ab ecclesia remoueri debere. Vt etiam sciendum est, adeo favorabilem esse causam studij personis ecclesiasticis, quod ualet donatio facta religioso etiam ordinis minorum, de annuo redditu in subsidium sui studij, etiam si eam procurasset: & acquiritur sibi solus usus. Ita latissime. & sing. cum ex facto incidisset, consuluit D. Abb. Panor. in consil. lxxij. quædam domina. B. donationem fecit in ij. lib. post Feder. de Senis consil. xij. fratres predicatorum sunt: quorum decisionem commendauit D. Fel. in c. cum dilecta. in xxvij. col. in vi. fall. ad fi. extrã de rescript. Et hæc Abba. decisio in laico facilius procedere posset, ponendo exemplum in casu, super quo consuluit Corneus consil. ij. uisa petitione. in primo libro. quamuis ipse quibusdam generalibus argumentis contentus, putauerit scholari suo satisfactum. Et ideo dicebat sing. Spec. in tit. de iudicijs. §. specialia. uers. quid si fideiussor. quod iusta est causa instandi ut liberetur fideiussor, & eximatur ab obligatione, si uult

Literatura
in beneficijs
prodest.

Clerici lite-
rati, stellæ
ecclesie.

Illiterati ab
ecclesia re-
mouendi.

Vulturnus. hantus, qui Tribunanum iuverunt, ex Venulei quoque stipulationum libris undeviginti, actionum decem, de officio proconsulis quatuor, de poenis paganorum uno, publicorum tribus, de interdiciis sex. Item ex Mauritanii ad leges sex, ex Terentii Clementis ad leges viginti, ex Africani questionum novem, ex Florentini institutorum duodecim, ex Tertulliani de Casirensi peculio uno, ex Iusti constitutionum viginti, ex Tryphoniani disputationum libris uno & viginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorum monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, questionum tribus, ex Menandri militarium quatuor. ¶ Ex Modestini responsorum undeviginti, Pandectarum duodecim, regularum decem, differentiarum novem, excusationum sex, de poenis quatuor. Item ex eiusdem unicam de praescriptionibus, de inofficioso testamento, de manumissionibus, de legatis & fideicommissis, de testamentis, de eumatiis, de enucleatis casibus, de differentia dotis, de iure nuptiarum. ¶ Ex Tarruntii paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorum duobus, de officio praesidis duobus, icofion, seu verius icofion, duobus: de appellationibus duobus. ¶ Ex Archadii de testibus uno, ex Ruffini regularum duodecim: ex Anthi, sive Publii Furi, Anthiani patris, edicti quinque libris: ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomarum sex libris. ¶ Haec est denique tam iuris conditorum, qui symbolam dederunt, quam librorum quoque & titulorum, quibus nostrae Pandectae se habent, exactior nomenclatura, nam ceteri non intexuntur, sed tantum citantur. quidam tamen in codicibus depravatis, quamvis omnino immunes, munificibus tamen adnumerantur: tituli praeterea nonnulli, sicut de excusa, tur. penae integri Graecae sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in Latinum transfudit. ¶ Post hos Iureconsultorum nomina monumenta quoque desiderantur, propter barbarorum aduentum in Italiam, qui sana profanis miscerent, totum Latini (igni ferroque devastarunt: utque Romanum nomen deleteretur in perpetuum, librarias etiam bibliothecas diripuerunt. propterea ius nostrum (ut alia liberalia studia) per aliquod tempus iacuit paulatimque antiquae leges vetustate atque incuria aboluerunt: quarum etiam modicus sit usus, noticia tamen necessaria videtur.

¶ Nouae autem leges a Constantino Caesare coeperunt, & reliquis succedentibus, erantque permixtae & inornatae. ¶ Postea vero Theodosius minor Augustus, ad similitudinem Gregoriani et Hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus, sub proprio cuiuscunque Imperatoris titulo dispo-

suit: quem a suo nomine Theodosianum vocavit. Demum successit Iustinianus Iustinianus filius adoptivus, & nepos ex sorore. xvij. Constantinopolitanus Imperator. Hic (ut scribit Suidas) in primis orthodoxus, id est rectae fidei, literarum vero omnium expertus fuit: atque etiam (quod aiant) Analphabeticus, id est qui ne elementa quidem literarum novit. & tamen tanquam legem quandam animatam Deum eum misit hominibus, ut ipse testatur in §. ult. in aubent. de consulis. Is itaque gloriae cupidus, operam dedit ut Iureconsultorum non responsa, sed oracula, in quinquaginta Digestorum libros redigerentur, quibus epigramma hoc adscripsit Graecum.

*Βίβλα ἰουστινιανῶ ἀναξ τεχνόσαστο σθένος,
 τῶν βε τριχάνων ἄναξ τεχνόσαστο σθένος,
 εὐθέως ἠρηλάτῃ παννύχου ἀσπίδα τέρβει,
 ἢ ἔσθ μαρμαίρονι ἀγρίλμαστῃ πόντι δριμύθῃ.
 ἀνδραπόσι δ' ἀταίτη τοιοῦτον ἐπέου τε λείβεις,
 ἐξέσπρεξῃ πείθοντα, ἴσον σκαμνίον ἐσέσπρεξῃ.*

¶ Quod in Latinum vertit Andreas Alcidas, Graecae Latinaeque doctissimus: Iustinianus opus princeps hoc edidit, omnis Quod Tribunianus rectori condidit orbis, Tanquam aliquis varium componens aspida magno Alcidae: namque hic fulgent mira omnia legum. Ast Asia, Euprocyti homines Libyetaeque subacti. Omnis signifero mudi haud parere recusant. ¶ Codicem etiam edidit, novellasque constitutiones, & institutionum lib. quatuor: usus doctrina Theophili Dorothei, & aliorum, maximeque Tribuniani: qui, teste Suida, natione Graecus, quamlibet religionem contempsit, & maxime Christianam, assentator & fraudulentus exiit. persuasit Iustiniano, ne mortem timeret: quippe qui in caelum cum carne assumendus esset. Quaestor fuit Iustiniani, ingenio doctrinaque nemini aetatis suae secundus: sed avaritiam in tantum coluit, ut lucri gratia ius semper venale habuerit: legesque prout amici res postulabat, et aras revocavit, & novas tulit. Fuit sermone blandus & suavis, avaritiaeque morbum doctrinae praestantia facile obubrare potuisset. Persuasit itaque Iustiniano, ut legum prolixitatem amputaret: & ob id multorum Iureconsultorum nomen deletam est. Edictum quoque proposuit, ne quis novas leges interpretaret. quod etiam hodie legitur in l. i. §. nostram autem. C. de vet. iur. enuc. ¶ Huius exemplo Gratianus, S. Proculi monachus, patria Etruscus, regnante Conrado Suevo x. Romanorum Imperatore, decretorum volumine accuratissime collegit, Anno Domini 1107. ut ipse innuit in c. appellatione interposita, in §. forma, secunda quaest. vi. licet glossator ibi dicat, compilatum anno 1150. de quo Iacobus Caki. in probem. Decretalium, in iij. col. & Card. Alex.

Iustinianus.

Analphabeticus.

Tribunianus.

Gratianus.

Decretalium.

Timor sustus qui. in verb. Absentes. et in verbo Poena.
 Titus Imperator. in verb. Testamentū secundū
 Tollere eius est, cuius est concedere. (cum. in verb. Auctor.
 Tractatus questionū an sit Bartoli. in verbo Trama. in verb. Lanæ. (Tantum.
 Transactionis plenissime formā, uide in verbo Compromissum ex forma.
 Trapezophora quæ. in verb. Supellectili le-
 Tremellus Scropha qui, & unde. (gata. in verb. Centones.
 Tribulus. in verb. Tubi.
 Tribuno Plebis abesse Roma unū diem nō licebat. in verb. Diem.
 Triphonius Iureconf. in verb. Triphus.
 Triticum in penu. in verb. Penoris legato.
 Troclea. in verb. Artemon.
 Tutor an possit pupillū arrogandū tradere. in verb. Arrogationis.
 Tutoris & patris potestas æquiparæ. in verbo Arrogationis. uers. præterea hoc etiam.
 Tutor legitimus an excusetur, eo quia habet bona cōmunia cū minore. in verb. Contæ (xorum.
Vaporatum quid. uide in verb. Hypocaustum.
 Variatio quando licita. in verb. Statuto Mediol. disponitur. & in verb. Statuto uel decreto Mediol. &c. in ij. quæst.
 Vegetes. in verb. Vinitor.
 Veientanus lapillus. in verb. Gemmæ.
 Venditio facta de fundo Cypriano, quod est perticarum centum; an si fundus reperiat maior, debeat augeri precium ad ratam. in verb. Quis uel qui.
 Venditio nulla, non est uenditio. in verb. A-ctus nullus.
 Venenās quomodo puniæ. in verb. Homici
 Venenata arma considerantur. in (dium. uerb. Homicidium. in fi.
 Veneris gemma. in verb. Purpuræ.
 Verba in dubio debent intelligi de prima uice. in verb. executores.
 Verba ita debent interpretari. ut dispositio nō reddat clusoria. in verb. Verbū præsentis.
 Verba debent intelligi secundū subiectā materiā. in verb. Vsuræ trīctes. uers. iteratio.
 Verba statuti quibus generalia, non referuntur ad ea quæ sunt impossibilia statuenti. in verb. Statuto Mediol. cauetur.

Verba Iureconf. debent intelligi secundū cōsuetudinem eorum. in verb. Iurandū.
 Verbal. cui non cōueniunt, non conuenit etiā dispositio. in verb. Statuti quod frater.
 Verba non debent esse sine uirtute aliquid operandi. in verb. Clausula generalis.
 Verba generalia omnia comprehendunt. in verb. Filius renuncians.
 Verbena. in verb. Sanctum.
 Vero dictio. in verb. Aduersatiue.
 Vesticeps. in verb. Arrogationis.
 Vestimen. in verb. Testamentum secundū.
 Via Appia. uide post tract. de Iurisperitis.
 Vicini qui, & unde. in verb. Castellum.
 Vidua unde. in verb. Duitas.
 Villicus qui, & unde. in verb. Vinitor.
 Vinculum duplex uincit unum. in verb. Geminatione uerborum.
 Vindicias cōcedi. uide post tract. de Iurisper.
 Virgilio cōtones q. in verb. Centones. ad fi.
 Virginia. uide post tract. de Iurisperitis.
 Virginius centario. ibid. char. cccij.
 in Victimis uoluntatib. licet cōtrahere. in verb. Apices. & in verb. Testatorem inducere.
 Vnicuique quod suū est. in verb. Denatio facta à
 Voti effectus. in verb. Laicus. (rege.
 Votum probatur iuramento. in verb. Laicus.
 Vsuaria. in verb. Penoris legato.
 Vsuræ quare prohibite. in verb. Vsuræ trīctes. uers. præterea data paritate.
 Vsuræ de iure civili an sint prohibite. in verbo Vsuræ trīctes. in fi.
 Vsurarius contractus ex quibus cognoscatur. in verb. Pactum de retrouendendo.
 Vsuras non potest permittere Imperator. in verb. Par in parem.
 Vsurpatio mulieris quod, & quomodo. in verbo Diem.
 Vxor præsumit quæsiisse ex bonis uiri. nisi aliunde puenisse probet. in verb. Cōcubina.

X
Xenon. uide in verb. Xenodochium.

Y
Y Apud Latinos uertit in u. uide in verbo Gemmæ.

Z
Z Anaterius, an cōprehendatur appellatione calzolarij. uide in verb. Comes.
 Zinzania. in verb. Lolium.

INDICIS SECVNDVM LITERAS ALPHABETI, FINIS.

BASILEÆ EX OFFICINA

IOAN. OPORINI, ANN. M. D. XLV.

Mense Martio.

